

Logisztika a Mennyei Birodalomban

Tárgyszavak: e-kereskedelem; logisztika; szállítás; ellátási lánc irányítás (SCM); vállalati erőforrás-tervezés (ERP); információtechnológia; vezető; új generáció; Kína.

Nehéz lenne eltúlozni Kína gazdasági erejét és lehetőségeit. Egy vezető szakmai hetilap nemrégiben azt jósolta, hogy Kína 20 éven belül a világ második legnagyobb gazdasága lesz. Több mint 1,3 milliárd lakosával világkereskedelmi részesedése már ma is az első tíz között van és az elmúlt évtizedben éves gazdasági növekedése csaknem 10%-os volt. Talán még fontosabb, hogy Kína gyártóbázisként milyen jelenlegi és jövőbeni potenciált jelent. Csaknem kimeríthetetlen munkaerő-utánpótlása és hatalmas léptékű gazdasága következtében Kína nagyhatalom marad az olcsó, munkaigényes ágazatokban. Ugyanakkor jelentős előrehaladást mutat a bonyolultabb árucikkek területén is (például félvezetők és információtechnológiai hardverek előállítás, melyben a harmadik legnagyobb gyártó). Ily módon Kína megmutatta: képes arra, hogy szerteágazó áruválaszték gyártóbázisává váljon. Kérdés, hogy milyen esélyei vannak Kínában az e-kereskedelemnek és a logisztikának. Egy tengerparti nagyvárosban kormánytisztviselőket, üzletembereket és a tudományos élet vezető szereplőit kérdezték erről. Az interjúk alapján vizsgálták az e-kereskedelem és logisztika kilenc nagy kihívását. A probléma terjedelme és a potenciális megoldások fokozatai alapján a különböző kérdéseket „alapvető”, „kezelhető” vagy „kezelhetetlen” kategóriába sorolták. Következtetéseket vontak le olyan kihívásokra, amelyek Kínában az e-kereskedelem és a logisztika területén ma is megtalálhatók és a jövőben is jelen lesznek.

A lehetőségek földje?

Az e-kereskedelem és a logisztika kihívásai Kínában

Kína még mindig fejlődő ország, tele lehetőségekkel, és gazdasága továbbra is gyors ütemben növekszik. Sok tekintetben azonban maga a növekedés jelenti a problémát. Kína logisztikai infrastruktúrája erőlködik a gazdasági növekedés súlya alatt: kevés az autópálya, elavultak a kikötői létesítmények, kevés a repülőtér és a kifutópálya. A gazdasági növekedés fokozza a

kínai infrastruktúra leterheltségét, ami viszonylag költséges és gyenge minőségű szállításhoz vezet. Mindezek tetejébe az e-kereskedelem növekedése teljesen új frontot nyitott, ahol a kínai gazdaságnak helyt kellene állnia. Az ellátási lánc irányításban fontos eszköz lett az internet, mivel a katalógusterjesztéstől a szállításig és a rendelések nyomon követésétől az ütemezésig mindent elektronikusan kezelnek.

Fel van-e készülve Kína az e-kereskedelem és a logisztika jelenlegi és jövőbeni elvárásaira? A kínai gazdaság mérete, erőssége és lehetőségei alapján, a változó gazdasági, jogi és technológiai környezetben, a szakembereknek létkérdés, hogy lépést tartsanak a logisztika fejlődésével.

A felmérés háttere

A logisztika fogalmi felosztása

A logisztika az idő és tér legyőzéséhez szükséges

- fizikai rendszerek,
- vezetési rendszerek és
- információs rendszerek

megtervezése és működtetése. Ennek a meghatározásnak az alapján próbáltak meg információkat gyűjteni a három kritikus területről. Sajnos arról, hogy Kína mennyire kíván részt venni az „új” logisztikában, alig van információ.

Korábbi tanulmányok

Egyes korábbi kutatások előnye, hogy mérlegelték a kultúrának a logisztikai vezetés szemszögéből fontos megnyilvánulásait is, például az individualizmust és a kockázatvállalást, az adaptációt és a csapatmunkát, a társadalmi ill. a gazdasági kapcsolatok viszonylagos fontosságát, a kínai cégek vezetési tapasztalatait és pénzügyi forrásait, valamint a munkaértékek változásait. Ez a kulturális perspektíva azonban figyelmen kívül hagyja a gyorsan változó kínai politikai, gazdasági és technológiai környezet dinamikáját.

Nagyon kevés az olyan tanulmány, amelyik a Kínában aktuális logisztikai kérdések széles tartományával foglalkozik. Sajnos ezek sem térnek ki a korszerű információtechnológia és az internethasználatához szükséges hardver, szoftver és a vezetés kérdéseire.

A vizsgált település

A felmérésben kormánytisztviselőkkel, üzletemberekkel és tudósokkal készült interjúk alapján készítették el egy kínai város esettanulmányát. Qingdao több mint hétmillió lakosú, nagy kereskedőváros Kína észak-keleti partvidékén. Németország gyarmati befolyásának köszönhetően (hasonlóan

Macao portugál, vagy Hongkong brit hatásaihoz) egyedülálló örökséggel rendelkezik. Qingdao ma nemzetközileg ismert és nemcsak a világhírű Tsingtao söréről. Itt van a többmilliárd USD forgalmú háztartási készülékeket gyártó Haier cég székhelye és otthont ad sok más nagy multinacionális vállalatnak is, mint az AT&T, a Mitsubishi vagy a Nestle. Itt található a nagy állami Qingdao Egyetem is, ahol több mint 20 000 hallgató tanul.

A vizsgált témával kapcsolatban a qingdao-i városvezetésből, nagy helyi üzleti vállalkozások logisztikai és marketingszakértőiből és helyi technológiai és szállítmányozási szakemberekből összeálló 15 fős testületnek tettek fel kérdéseket. Külön megbeszélést folytattak a Qingdao Egyetem tudósaival azért, hogy megismerjék az e-logisztikával kapcsolatos véleményüket. A testület tagjaitól és a tudósoktól kapott válaszokra alapozva állították össze az 1. táblázatban összefoglalt áttekintő vázlatot.

1. táblázat

Nyugtalanító területek a kínai e-kereskedelemben és logisztikában

	Nem kiterjedt probléma <i>(Időben, térben, ágazatban)</i>	Kiterjedt probléma <i>(Időben, térben, ágazatban)</i>
A probléma nehezen megoldható <i>(Nagy forrásbevitel, vezetési energia, munkaidő-ráfordítás, erőfeszítés)</i>	<u>Koncentrált</u> Információs: infrastruktúra Információs: adatminőség	<u>Kezelhetetlen</u> Vezetési: ellátási lánc Vezetési: globális legjobb gyakorlat
A probléma könnyen megoldható <i>(Kevés forrásbevitel, vezetési energia, munkaidő-ráfordítás, erőfeszítés)</i>	<u>Alap</u> Fizikai: helyi szállítók Információs: emberi források Vezetési: logisztikai tudás	<u>Diffúz</u> Fizikai: fuvarozás Fizikai: logisztika-raktározás

Ami a mintavételt illeti, a Kínával korábban foglalkozó kutatók csaknem mindegyike azokra a helyi mintákra koncentrált, amelyek az ország egészére vonatkozóan nem kifejezetten reprezentatívak. Míg a jelenlegi minta nagyon szűk annyiban, hogy csak egy várost tartalmaz, ez a város azonban Kína nagy kereskedővárosai közt reprezentatív: világvárosi történelme, kiterjedt külkereskedelme és közvetlen külföldi befektetései miatt nyitott a külső hatásokra és nagy egyetemének köszönhetően fel van készülve a technológiai változásra.

Ráadásul a módszertani megközelítés egy kicsit más, mint a korábbi logisztikakutatóké, akik két irányt vizsgáltak Kínában.

- Az egyik megközelítés az országos szintű vizsgálat volt, amelyben másodlagos adatokat használtak fel és a kínai logisztika felkészültségét, illetve hatékonyságának viszonylagos állapotát magyarázták.
- A másik megközelítésben a Kínában tevékenykedő külföldi cégek szempontjából vizsgálták az országot.

Jelen tanulmányban közvetlenül kérdeztek meg kínai üzletembereket és kormánytisztviselőket, így az első kézből adja a kínai e-kereskedelem és logisztikai környezet értékelését, a kínai partnerek szemszögéből válaszolja meg a kutatás kérdéseit.

Hogyan ítélik meg helyzetüket a kínai szakemberek?

A fentebb említett három logisztikai témakört (fizikai, információs és vezetési rendszerek) három alcsoportra osztották. Ezek a részterületek szolgálták a csoport tagjaival folytatott megbeszélések alapjául. Az *2. táblázat* a csoportmegbeszélések eredményeit összegzi.

2. táblázat

A logisztika területei és az interjúeredmények összefoglalása

Terület	Kérdések	Munkacsoport-vélemény	Legutóbbi kutatás eredménye
<i>Fizikai rendszerek</i>			
Helyi szállítók	Rendelkezésre állás, minőség, megbízhatóság, befolyásolhatóság, ár	A fizikai termékek minősége és funkciója nagyon elfogadható; kisebb nehézségek más kérdésekben	Rendelkezésre állás és ár elfogadható; minőség, megbízhatóság és befolyásolhatóság gyenge
Szállítás	Infrastruktúra, felszereltség, alkalomszerűség, megbízhatóság, költség, hozzáférhetőség	Jó lehetőségek, eredmények Qingdaoban és a vízi utak mentén, az ország nagy részében kevésbé	Infrastruktúra és szolgáltatás gyenge; felszereltség rendszerben; megbízhatóság nagyon gyenge
Logisztika-raktározás	Hely, berendezések, szolgáltatásminőség	Megfelelő harmadik fél hiánya; a nagy cégek ezeket a tevékenységeket egyre inkább saját maguk végzik	Raktározási szolgáltatás elfogadható; logisztikai szolgáltatásban hiányosságok

2. táblázat folytatása

Terület	Kérdések	Munkacsoport- vélemény	Legutóbbi kutatás eredménye
<i>Információs rendszerek</i>			
Emberi erőforrás	Rendelkezésre állás, képzettség, oktatás, tudatosság	Úgy a nagy, mint a kis cégeknél általában elfogadható, gyakran harmadik féltől szerzik be	A Kínában végzett kutatásokban nincsenek adatok; más jelentések szerint nem hozzáférhető
Infrastruktúra	Rendelkezésre állás, minőség, megbízhatóság, befolyásolhatóság, ár	Gyenge általános minőség az egész országban; de saját vagy helyi rendszer fejlesztését meg lehet vásárolni	A távközlési infrastruktúrában komoly problémák és korlátok
Adatminőség	Megbízhatóság, pontosság, alkalmosság, hozzáférhetőség	Gyakran gyenge; de az információminőségre koncentráció lényeges javulást hozhat	Rendszeres ajándékokkal kialakított minőség az adatok torzítására
<i>Vezetési rendszerek</i>			
Logisztikai szaktudás	Beszerezés, leltár, szállítási irányítás, rendelésfeldolgozás	Rutinfeladatok széleskörű alapismerete	Csak kevés kínai cégnél van megfelelő logisztikai szakértelem
Ellátási lánc	Előrejelzés megbízhatósága, piacérzékenység, rendszerkompatibilitás	Sok szervezetnél hiányzik; kialakulóban az ellátási lánc közvetlen vezetése	A kompatibilitás és érzékenység hiánya a kínai cégeket képtelenné teszi arra, hogy megfeleljenek a piaci változásoknak
Globális legjobb gyakorlat	Oktatás, gyakorlat, elfogadás	A fontos vezetési és marketing-szakértelem hiánya; a dolgokat nagyon gyakran a „régimódon” csinálják	Kínában „nem hallottak” a globális/külföldi legjobb gyakorlatokról

Fizikai rendszerek

A fizikai rendszerek területe a logisztika kézzel fogható oldalára koncentrálna: valós áruk előkészítése, szállítása és elosztása. A csoport résztvevői egyenesen elégedettek voltak a helyi szállítóktól kapott áruk minőségével és

működésével. Természetesen miközben a beszerzők alacsonyabb árat szeretnének, a megkérdezettek úgy érezték, hogy ez az ellátási láncban belül nagyon is szokásos és normális elvárás. A hozzáférhetőség és befolyásolhatóság vonatkozásában voltak bizonyos aggályok az ellátás általános megbízhatóságával kapcsolatban. A fő panasz az volt, hogy a szállítók nagyon kevés készletet tartanak („megszakítva a „percrekészt” (JIT) rendszert”) vagy nagyon sokat („készletre gyártanak”), amivel inflációs árakat okoznak. Az általános jellemzés azonban az volt, hogy ezek a kisebb, mindennapos kérdések csak néhány szállítóra vonatkoznak és így a napi rutin részét képezik.

Ezzel szemben komolyabb ügynek tartották a szállítási és logisztikai kérdéseket. Miközben Qingdao térségében és a vízi utakon jó a szállítás, az ország egyéb részein nehézségek vannak. Az elavult és hiányos infrastruktúra komoly problémákat okoz a szállításban és elosztásban, csökkentve a pontosságot és a megbízhatóságot. Továbbá hiányzik a jó logisztikai szolgáltatás (megfelelő helyiségek, létesítmények, megbízhatóság). Ahhoz, hogy Kínában működjön a JIT-rendszer és a fizikai áruelosztás, a vezetésnek bele kell folynia a létesítmények tervezésébe épp úgy, mint a szállítási problémák megoldásába. Végül sok cég saját maga foglalkozik a logisztikával és raktározással azért, hogy kielégítő eredményt érjen el. Miközben a logisztika és szállítás széles körben elterjedt probléma és csak csekély remény van az azonnali megoldására, a megkérdezettek viszonylag jelentéktelen kérdésnek tartják. Megoldásához szerintük mindössze bizonyos előrelátásra és szervezési munkára van szükség.

Információs rendszerek

Az információs rendszer a logisztika kevésbé kézzel fogható oldalára koncentrál: a hatékony disztribúcióhoz és az ellátási lánc irányításához valóban fontos információ- és adatáramlásra. Az információs rendszerben az egyik alapvető kérdés az információtechnológiai szakemberek megléte. A megkérdezettek egyetértettek abban, hogy megfelelően képzett informatikusokat csaknem minden településen lehet találni Kínában és ez sosem volt probléma. Valójában a nagy cégek ahelyett, hogy ezt a munkát saját maguk végezték volna, az információs feladatokat, vagy legalább is az információs tevékenység jelentős részét, különösen a programozást és a számítógépkarbantartást külső cégeknek adták ki.

Ezzel szemben a megkérdezettek sokkal nagyobb problémának tartották a távközlési infrastruktúra és az adatok általános minőségét. Az általános kommunikációs rendszerek nem felelnek meg a logisztikai rendszerek igényeinek – a nagy cégek saját kommunikációs infrastruktúráját fejlesztik ki és tartják fenn. Hasonlóképpen gyakran szegényes a hozzáférhető adatok megbízhatósága és pontossága. A vezetőknek sok idejébe és munkájába kerül,

hogy megbízható, pontos és hozzáférhető adatokra tegyenek szert (különösen az ellátási lánc alsóbb szintjein). Csak a nagyobb, előre gondolkodó cégek vannak olyan helyzetben, hogy megteremthették a teljes ellátási láncra kiterjedő saját logisztikai adatfeldolgozó rendszerüket.

Vezetési rendszerek

A vezetési rendszerek területe a logisztikai és ellátási lánc vezetésének általános kérdéseire koncentrálnak. Ez azt foglalja magába, amit „alapvető logisztikai szakértelemnek” nevezünk (rendelésfelvétel, a szállítás papírmunkáinak intézése, a készletellenőrzés bürokratikus kérdései és átutalások stb.). E területek rutinfeladatait az ország minden részén ismerik.

A megkérdezettek azonban mesterkéltnek találták az ellátási lánc irányítást és más globális legjobb gyakorlatokat (best practices). Az ellátási lánc irányítás hagyományosan „tervutasításos”, azaz egy központi kialakított terv hozza mozgásba a piaci erők által kevésbé befolyásolt termelés–készlet–szállítás műveletet. A kínai cégek felismerik ezt és a rendelések által irányított rugalmasabb rendszer felé kívánnak elmozdulni („rendelésvezérelt dinamika”). Ez az elmozdulás olyan piacérzékenységet és rendszerkompatibilitást igényel, amivel a kínai cégek nem rendelkeznek. Hasonlóképpen sok globális legjobb gyakorlatot nem jól valósítottak meg. Az országban nagyon kevés olyan személy van, aki rendelkezik az ERP (vállalati erőforrás-tervezés), JIT, TQM (teljes körű minőségbiztosítás) vagy más bonyolult rendszer megvalósításához szükséges megfelelő képzettséggel és ismeretekkel.

Mi minden változott?

Hogyan viszonyulnak ezek az eredmények a kínai logisztika lehetőségeiről készült korábbi tanulmányokhoz? A 2. táblázat mindegyik kérdésben összegeznél néhány korábbi kutatást. Egyértelmű, hogy a korábbi tanulmányok publikálása óta (1990-es évek közepe) rövid idő alatt sok területen javulás következett be. Például a fizikai rendszerek közül a helyi szállítók minőségét, megbízhatóságát és befolyásolhatóságát általában gyengének minősítették. Ma a helyi szállítók minősítése jelentősen javult – olyan mértékig, hogy a megkérdezettek számára ez már nem fontos kérdés. Talán meglepő, de nincs hiány képzett információtechnikai szakemberekből sem. Nincs olyan kérdés-kör, amelyik ne érintene potenciális külföldi partnereket.

Fizikai rendszerek

Vannak problémák, de ezek közül sokat források, vezetési energia és munka ráfordításával kezelni lehet. Például a korábbi jelentések még arra utalnak, hogy a szállítási infrastruktúrával kapcsolatban nagyon komoly prob-

lémák voltak és a saját járműpark létrehozásától sem lehetett sikert várni. Ma-napság, amikor a megkérdezettek arról számolnak be, hogy a harmadik fél logisztika (3PL) még nem elérhető, a fuvarozás körülményei olyan mértékben javultak, hogy a nagy cégek szükség esetén el tudják látni saját országos szállításaikat és logisztikai szolgáltatásukat.

Információs rendszerek

Hasonlóképpen alapjaiban változott meg az adatminőség is. Korábbi beszámolók arra utaltak, hogy nem volt valószínű, hogy ezt a problémát meg tudják oldani – a távközlési infrastruktúra komoly hiányosságai miatt. Jelenleg, bár a kérdés még mindig komoly, a megkérdezettek rámutattak, hogy a nagy cégek miként tudják megoldani az információs rendszer problémáit forráskoncentrációval. Ez a javulás feltehetőleg a műholdas és más vezeték nélküli technológiák fejlődésének, valamint az új generációs információtechnológiai szakemberek kínai képzésének, „kinevelésének” köszönhető.

Vezetési rendszerek

Ez az új vezetői generáció egy olyan rendszerben tevékenykedik, amelyik jobban tiszteli és megérti az adatok fontosságát. A régi, központilag tervezett gazdasági rendszerben a döntéshozóknak sok oka volt az adatok meghamisítására:

- hogy több alapanyagot kapjanak,
- hogy készleteket gyűjtsenek azért, hogy másra cseréljék vagy
- megfeleljenek az érthetetlen és nehéz tervcéloknak.

A megkérdezettek arról számolnak be, hogy a cégek meg akarnak felelni a versenyben, ezért pontosabb, megbízhatóbb és időszerű adatmegosztást követelnek az ellátási láncoktól.

A potenciális partnerek számára még mindig a vezetési rendszerek kérdése jelenti a legtöbb gondot. Míg a nagyon alapvető logisztikai ismeret széles körben elterjedt, a bonyolultabb logisztikai feladatokhoz szükséges szakértelem gyakran hiányzik – annak ellenére, hogy a korábbiakhoz képest jelentős volt a javulás. Korábbi beszámolók azt mutatják, hogy az ilyen globális „legjobb gyakorlatokról” és az ellátási lánc irányítás formáiról Kínában nem hallottak és a kínai cégek nagy többsége rendszeresen képtelen megfelelni a piaci változásoknak. Néhány nagy cég azonban egészen odáig ment, hogy az ellátási lánc minden üzleti folyamatában központilag irányított ERP és JIT-rendszert vezetett be, még a második kategóriás szállítók esetében is. Ez a nagyon drasztikus intézkedés sikeresnek tűnik a költségek, rendelési ciklusok, szállítási határidők, a beszerzési és rendelésfeldolgozási költségek csökkenésére.

Mi minden változik?

Mi a helyzet a jövővel? Várhatóan tovább folytatódik a kínai logisztika fejlődése:

- a nagy beruházások javítják a fizikai és távközlési infrastruktúrát,
- a rendszeres hatások javítják az adatminőséget, és
- most, hogy néhány kínai cégnél és ellátási láncban világszínvonalú logisztikai gyakorlatokat vezetnek be, várható, hogy a tudás „begyűrik” az alacsonyabb kategóriájú szállítókhoz is és elterjed az egész országban.

Az internet és a vele járó adatmegosztás csak az első lépés lehet az e-logisztikában. Sok ellátási lánc a virtuális logisztika koncepciója felé halad, ahol külön kezelik a logisztika fizikai és információs részét. Ennek előnye, hogy az ellátási lánc virtuális szervezésén belül a forrásokkal „kereskedni” lehet, s így a keresletingadozásokkal sokkal könnyebb megbirkózni. Ez a virtuális ellátási lánc megköveteli annak megértését, hogy a nyersanyagok, a termelőkapacitás és a készárúkészlet hogyan járul hozzá a végső kereslet kielégítéséhez. Egyes szakértők szerint három kulcsfontosságú képesség szükséges ahhoz, hogy az ellátási lánc irányításban kihasználják az internet előnyeit:

- pontos információ,
- a készletek, a termelési és szállítási rendszerek szabályozása, és
- gyors reagálás a piaci változásokra.

Társadalmi változások

A kínai vezetőknek van egy igazán „új generációja”. Ez az „új generáció” a társadalmi reform idején (1977-től napjainkig) nőtt fel, és sokkal kevésbé merev, mint a kulturális forradalom (1966–1976) vagy a kommunista konszolidáció (1949-1965) korábbi generációi. A fiatalabb kínai vezetők szívesebben cselekednek önállóan és vállalnak kockázatot – nagyon gyorsan hasonlónak válhatnak a nyugati menedzserekhez.

A kínai gazdasági rendszer továbbra is elképesztő mértékben változik. A „modern kommunizmus” Kínát egy zárt és stagnáló szovjet stílusú, központi tervezésű gazdaságból nyitottabb gazdasági óriássá alakította. A központi kormány lazított a gazdaságfejlesztésért felelős üzleti élet és helyi közigazgatás ellenőrzésén. Az állami tulajdonú vállalatok és gazdaságok vállalkozói szellemben működnek, mert már nem engedhetik meg maguknak, hogy paszszívak legyenek. Ez a nyitottság és fokozott rugalmasság megkönnyíti a cégeknek és személyzetüknek, hogy elkötelezzék magukat a modern logisztika és az ilyen tulajdonságokat igénylő ellátási lánc gyakorlatok irányába.

Guanxi, a kapcsolati tőke

Az ellátási lánc irányítás másik szempontja, ami Kínában egész gyorsan fejlődhet, a szervezetközi kapcsolatok területe. Egy korábbi tanulmány az ellátási lánc irányításban tíz fontos tendenciát feltételez. A tízből négy a kapcsolatokra vonatkozik:

- vevőkapcsolatok kezelése (CRM),
- együttműködő beszállítói kapcsolatok,
- virtuális integráció és
- információmegosztás.

A kínai üzleti hálózatok és szövetségek, illetve magának az üzleti kultúrának az alapja a *guanxi*. A guanxi a vezetők kapcsolatait jelenti, amelyek az egyetemi időkből eredő, társadalmi klubokban vagy szakmai szervezetekben kialakult és – ami a legfontosabb – családi kötődéseken alapulnak. Egyesek azt feltételezik, hogy ezek a kapcsolatok a szervezetközi kapcsolatokkal foglalkozó irodalomban annyira népszerű „kapcsolati kötődés” lényegét jelentik. Mivel a nyugati üzleti gyakorlatok kapcsolati megközelítése közel áll a kínaihoz, teljesen elképzelhető, hogy nagyon fontos versenytényező lesz a kínaiaknak az a kifinomult képessége, amellyel a kapcsolatokat ápolják.

És a külföldi partnerek szerepe a jövőben? Egyértelműen kulcsfontosságú lesz, hogy a képzés és oktatás területén folytassák a múltbeli erőfeszítéseket. A kínaiak készek a logisztikai rendszer tervezésében a „következő szintre lépni”. Az alapvető vezetési, logisztikai és információtechnológiai szakértelem és infrastruktúra megléte azt jelenti, hogy az egyre összetettebb információs rendszereket és más internetes alkalmazásokat már be lehet vezetni – ahol esetleg nem, ott öt–hét éven belül biztosan. Hasonlóképpen, a bonyolult virtuális logisztikai vezetési rendszerek bevezetése is elképzelhető Kínában a XXI. század első évtizedének közepén, ill. végén.

(Jurasits Jánosné)

Daly, S. P.; Cui L. X.: E-logistics in China: basic problems, manageable concerns and intractable solutions. = *Industrial Marketing Management*, 32. k 3. sz. 2003. ápr. p. 235-242.

Lancioni, R.; Schau, H. J.; Smith M. F.: Internet impacts on supply chain management. = *Industrial Marketing Management*, 32. k. 3. sz. 2003. ápr. p. 173-175.

Grieger, M.: Electronic marketplaces: a literature review and a call for supply chain management research. = *European Journal of Operational Research*, 144. k. 2. sz. 2003. jan. 16. p. 280-294.

Pyke, D.; Robb; D.; Farley, J.: Manufacturing and supply chain management in China: A survey of state-, collective-, and privately-owned enterprises. = *European Management Journal*, 18. k. 6. sz. 2000. dec. p. 577–589.